

NOVICA

gospodarskih, obertnijskih in narodskih stvari.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XIII.

V Ljubljani v saboto 28. julija 1855.

List 60.

Nasadba in reja hrastovega drevja.

1. Hrastove plemena.

(Dalje.)

3. Burgundski ali avstrijski hrast, kteremu tudi cer ali cerovo drevo pravijo. Ta hrast zraste 30 do 36 čevljev visok, je pa večidel sila gerbast in vegast. Listje njegovo je belkasto, spodej mehko kosmato; sad njegov tiči kakor v nekem torilcu, katero šilu podobne luskinice sestavlja. Les njegov — cerovina — je gostejši in bolj terd od poprejšnjih dveh, skorja debelejša, želod velik, podolgovat. Jako dobra je cerovina za stavbe in brodove.

4. Po južnih deželah raste neko pleme, kteremu pravijo možki hrast, in kterega imajo za tistega, ki so mu nekdanji Rimljani jedljivi hrast rekli (*Quercus esculus*), to je, hrast jedlivega sadu. Podolgovato želodje je lešnjikom podobno, ter je za jesti. Les je neizrečeno terd in za ladje posebno dobra roba.

Vedno zelenim hrastom prištevajo se sledeči:

1. Bodeči hrast (*Stecheiche*) je drevo srednje visoko; krivo raste in je močno vejato. Listje njegovo je podolgovato, zobato; sad njegov je grenek in ogaven. Ta hrast zraste 30 čevljev visok; les ima sila terd, ki se da lepo likati, pa se lahko zverže, kadar je suh. Upotrebuje se za kovine, vzdigavke, valjarje itd. On raste sila počasi, doživi pa tudi veliko sto let. Skorja je dobro strojilo za kože. Splah ljubi peskovito suho zemljo.

2. Pluta (*Korkeiche*), doraste visokost od 35 do 40 čevljev. Deblo je včasih zelo obširno. Pri tem je skorja njena prav debela, gobata in spokana; loči se sama po sebi od drevesa. Listje je malo, podolgovato, zrezljano, vedno zeleno; želod je dolg na kratkem peclji. Raste le po hribih in v toplih deželah. Plutovina je zelo težka in vlečljiva. Skorjo rabijo za čepe, podplate, ki nam noge suhe obvarujejo itd. V ta namen lušijo ljudje pluto, ko je kakih 30 do 50 let stara, vsako 8. ali 10. leto; drevo vendar terpi do 150 let. Sadi in pa glešta se kakor drugo hrastovo drevje.

Je pa še več vedno zelenih hrastovih plemen, ktere bi zaslužile, posebno na bolj toplih krajih, da bi jih marljivo sadili in gleštali. Take so: Balota (*Quercus ballota*), bodečemu hrastu v lesu in perji zelo podobna; ona ima jedljiv želod, kteri, kakor koštanj, kuhan in pečen je za jesti; šišarka (*Knoppereiche* *), ktera znane šiške ali širarke tergovini podaja.

2. Vgodno hrastovišče.

Hrastovo drevje raste skorej na vsaki zemlji, le mora tista dovolj redivne parstí v globini imeti, če

ne, ostanejo drevesa majhne in kruljeve, se starajo in verhoji se jim suše, preden so še popolnoma visoki dorastli. V čversti globoki zemlji pa, ktera je peščena in ilovnata, rodi se hrast nar popolniši, ter doseže starost 200 let. Serčna korenina njegova je debela in močna, zato poganja precej globoko; če tedaj na take tla zadene, ktere je ne pusté skozi, začne drevo bolehati in ne more razširjati se. Hrastje potrebuje naj manj 3 čevlje globoko dobre zemlje, če ga hočemo v velik gojzd izrediti; če le za nizko hosto, pa 2 čevlja, da nasadba zamore uspešno se prijati in rasti. Od nasadbe hrastovega drevja na medlem in slabem zemljišču ni mogoče, da bi izredili krepko hrastovino; če ga tam pa vendar nasadimo, les, ki doraste, je večidel červiv in snetiv, in gnjije rad; tedaj je le za kurjavo. Ko se taka hrastovina v stavbe porabi, ne terpi dolgo, ampak kmali začne gnjiti.

Hrastje ljubi prisojne in svitle kraje; tudi potrebuje veliko prostora za svoje košato truplo.

Verh tega so že davnej zapazili gojzdnarji, da se nasadba samega hrastovega drevja ne ponaša tako dobro, kakor če vmes družega drevja stoji, postavimo, vmes bukovega in gabrovega, posebno pa med hojevjem pomešano se verlo obnaša. Samoten hrast prihaja manj močan in pogine poprej.

(Dalje sledi.)

Gospodarske skušnje.

Limova voda čedalje bolj poterjena zoper tertno bolezen.

V dopisu iz Milana v „Tr. Zeit.“ beremo sledeče: „Pomakati grojzde na tertni v limovo vodo se tudi v naših nogradih kaj dobro poterjuje zoper plesnjino grojzdja; le nji gré hvala, da letošnji vinski pridelk ne bo preslab. Očitno pa, koliko to umivanje grojzdov premore zoper grojzdno bolezen, se vidi iz tega, da umiti grojzdi, če jih je plesnjivec vnovič napadel in so jih vdrugeč umili, so potem zdravi ostali.“ — Že smo letos od več strani slišali hvalo limove vode, da naj naši vinorejci, ako bi kadaj utegnili tertna bolezen tudi naše vinograde zalesti, nikar na-njo ne pozabijo. Morebiti vendar ni prazna.

Železni vitriol zoper vrančni prisad ovác.

Gosp. W. Reidemeister v Petrogradu priporoča zoper ovčji vrančni prisad železni vitriol (*Eisen-vitriol*). Ta zelena sol se daje bolnim ovcam v vodi raztopljena piti. Tudi pri vrančnem prisadu kónj in kuretine se je dobro skazala.

Užarevičevem ilirskem in tudi po Fröhlichovem ilirskem je Gallapfel šiška, pri besedi Knopper pa stoji: „glej Gallapfel“. Al to je pomota. Sta sicer Gallapfel in Knopper oba bolna izrastka mnogoterih hrastovih plemen, ki jih po vbodu napravlja neka osa, ki se šiškarica (*Cynips Gallae tinctoriae*) imenuje, toda šiške so izrastki perja (*des Blattes*), in perjevih pecljev, ježice pa čašice ali kaleža (*des Kelches*).
Vred.

*) Treba se nam zdi omeniti, da pri nas na Krajskem, saj kar je nam znanega, natanko ločimo Galläpfel in Knoppern; Galläpfel so šiške, Knoppern pa ježice, kterim ponemčeno nekteri tudi pravijo konoper. Po Murkovem slovníku je Gallapfel šiška, Knopper pa volk, skipek, — po Janežičevem je Gallapfel šiška, doblica, dublica, Knopper pa šišek, skipek, — po Mažuraničevem in